

Некролог: Марко Якимович Варшавчик (1918-2001)

27 травня 2001 р. стало останньою датою земного життя відомого українського історика-джерелознавця, доктора історичних наук, професора, Заслуженого діяча науки України Марка Якимовича Варшавчика. Через нелегкі випробування часу, які випали на долю його покоління, він пройшов із гідністю, щедро віддаючи оточуючим свої енциклопедичні знання й душевне тепло.

Народився М. Я. Варшавчик 17 грудня 1918 р. у м. Сміла на Черкащині в робітничій родині. Професійну освіту здобув на історичному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, до якого вступив 1936 р. У червні 1941 р. іменний степендіат Марко Варшавчик отримав диплом з відзнакою, але не мирна професія історика, а вогненні шляхи Другої світової війни чекали на нього. У складі частин 3-го Гвардійського кавалерійського корпусу він пройшов від України до Берліна, був нагороджений чотирма бойовими орденами, численними медалями. Тільки з лютого 1946 р., після демобілізації з армії, почав працювати за фахом.

Шість повоєнних років життя М. Я. Варшавчика пов'язані з Центральним державним історичним архівом УРСР у м. Києві, де він очолював науково-видавничий відділ, був ученим секретарем. Саме тут було зроблено перші серйозні кроки в науці, окреслилося коло наукових інтересів ученого, пріоритетними серед яких стали проблеми архівознавства, джерелознавства, археографії. У 1948 р. успішно захистив кандидатську дисертацію. Прагнення поділитися своїми знаннями, досвідом привело Марка Якимовича на університетську кафедру. 1947 р. він почав читати курс лекцій з архівознавства студентам історичного факультету КДУ ім. Т. Г. Шевченка, які спеціалізувалися на кафедрі архівознавства і допоміжних історичних дисциплін.

Подальше життя М. Я. Варшавчика пов'язане з педагогічною й науковою діяльністю у вищій школі, найбільш плідний період якої припадає на час роботи в Інституті підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук при КДУ. Тут були вперше прочитані лекційні курси з джерелознавства, методології, логіки і методики історичного дослідження. У 1972 р. М. Я. Варшавчик успішно захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора історичних наук.

Особливе місце в його житті посідали архіви. "Для мене архівна школа завжди була тією основою, на якій виростали мої наукові інтереси і створювались наукові праці", - відзначав Марко Якимович. Любов і повагу до архівів, до копіткої, творчої роботи з документами він передавав своїм учням, колегам.

Талановитий історик, який з гордістю відносив себе до славетної плеяди шістдесятників, М. Я. Варшавчик належав до тих, хто вже в ті роки розуміли необхідність не тільки усунення "білих плям" в історії, а й концептуальних, світоглядних, теоретико-методологічних змін. Відстоюючи ці позиції, М. Я. Варшавчик акцентував увагу на вдосконаленні методологічного інструментарія історика, його методичних навичок в опрацюванні джерел, висловлювався на користь гуманізації історичної науки, коли центром вивчення стає людина, її діяльність. Абсолютним новаторством ученого стало визначення джерелознавства як теорії, методики і практики наукового використання джерел, розгляду структури інформації джерела і структури джерелознавчої критики.

Результати багатьох наукових досліджень М. Я. Варшавчика, його ідеї витримали випробування часом. Вони й сьогодні - серед найактуальніших проблем розвитку історичної і архівної науки. Він випередив свій час і залишається з нами.

Прощаємося з видатним ученим, талановитим педагогом, Людиною.